

การส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากขาน้ำมันและพืชน้ำมันกลุ่มเกษตรกร
ชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง**

Promoting the Conservation and Use of Plant Oils and Tea Woods Oil
to Farmers in Ban Mueang Community, Lampang Province**

นิศานาด มั่งศิริ*¹ ขวัญญา สุขคร² ธิดารัตน์ ตันนिरัต³ และสาวิตรี กาศสนุก¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

²ศูนย์การศึกษาออกที่ตั้ง ลำปาง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

³สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Nisanat Mangsiri*¹ Khwannapa Sukkorn² Thidarat Tannirat³ and Sawittri Kadsanuk¹

¹Faculty of Management Science, Suan Dusit University

²Lampang Campus, Suan Dusit University

³Research and Development Institute, Suan Dusit University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากขาน้ำมันและพืชน้ำมันกลุ่มเกษตรกรชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรจำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ เอกสารและสื่อประกอบการอบรม และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สามารถสรุปผลงานวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลสำรวจความต้องการของชุมชน โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าชุมชน พบว่า มีความต้องการเพิ่มรายได้จากการทำเกษตร และทำให้ผลผลิตมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น แต่ปัญหาสำคัญ คือ เกษตรกรขาดความรู้รวมทั้งชุมชนอยู่ห่างจากตัวเมือง นอกจากนี้จากการเข้าศึกษาดูงาน “ศูนย์วิจัยและพัฒนาขาน้ำมันและพืชน้ำมัน” อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจุบัน ยังอยู่ในขั้นตอนการทดลองวิธีการปลูก การดูแลรักษาป้องกันศัตรูพืช และการดูแลหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ และคัดเลือกสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับภูมิอากาศและภูมิประเทศของไทย จึงจะเริ่มดำเนินการเผยแพร่ให้เกษตรกรปลูกต่อไป
2. ผลการติดตาม นิเทศแนะนำ และประเมินผล พบว่า ด้านเอกสารอบรมผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจ

* ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)

e-mail: nisanat_man@yahoo.com

Promoting the Conservation and Use of Plant Oils and Tea Woods Oil to Farmers in
Ban Mueang Community, Lampang Province

**งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากงบประมาณบำรุงการศึกษา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.28 ด้านสถานที่/ระยะเวลาผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.13 ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.30 ด้านความรู้ความเข้าใจผู้ตอบแบบสอบถามเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ก่อนการอบรม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.30 ส่วนหลัง การอบรม มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 4.20

คำสำคัญ: ชาน้ำมัน พืชน้ำมัน

Abstract

The objective of the research was to promote the conservation and utilization of tea oil and plant oil by agriculturalists in Ban Pa Miang, Mueang Pan district, Lampang province. The samples were 40 agriculturalists. Data collecting tools were a training document, training media and questionnaire. The data was analyzed as percentage, mean and standard deviation. The findings were as follows: 1. The survey of community needs was obtained by using a questionnaire for collecting data. The samples were chiefs of agriculturalists. The survey demonstrated that the chiefs of agriculturalists want to increase income and develop value-added products. The important problems were the agriculturalists lack of knowledge and the community way of Meuang Lampang district. The observed activities at “Tea Oil and Plant Oils Development Center” in Mae Sai district, Chiang Rai province show that the center tries to study plantation, maintenance before and after harvesting, pest and plant disease control and tea oil and plant oil lines selection which thrive in the climate and topography in Thailand. 2. The monitoring and evaluating project found that the respondents were satisfied with the clearness of lecture notes ($\bar{X} = 4.28$), the suitability of training period ($\bar{X} = 4.13$), and the preparedness of lecturers ($\bar{X} = 4.30$). Respondents showed knowledge increase after the training from $\bar{X} = 3.30$ to $\bar{X} = 4.20$.

Keywords: Tea Oil, Plant Oils

บทนำ

ในปัจจุบันความต้องการพืชที่สามารถนำไปผลิตเป็นพลังงานมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสถานการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ปรับตัวสูงขึ้นและผันผวนอย่างมาก ประกอบกับความต้องการใช้พลังงานที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Samrongwattana, 2012) ส่งผลให้หลายประเทศในโลก รวมทั้งประเทศไทยมีนโยบายที่จะพัฒนาและส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนจากพืชแทนการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิลมากขึ้นและทำให้ความต้องการพืชที่สามารถนำไปผลิตพลังงานเพิ่มขึ้น เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ผลผลิตทางการเกษตร จากการปลูกเพื่อเป็นอาหาร มาเป็นการให้พลังงานมากขึ้น ซึ่งสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตอาหาร รวมทั้งความมั่นคงด้านอาหารของประเทศและการส่งออกได้ ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 จึงได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน โดยพยายามสร้างฐานภาคเกษตรให้มีความเข้มแข็งและเกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคง สามารถผลิตอาหารได้เพียงพอและมีคุณภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาพลังงานทดแทนจากพืชที่เพียงพอเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศ เมื่อราคาพลังงานเกิดความผันผวน รวมถึงสร้างหลักประกันรายได้ให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรในระบบด้วย (Office of Agricultural Economics, 2012)

ชาน้ำมันและพืชชาน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ที่สร้างรายได้ให้กับคนไทย ช่วยแก้ไขปัญหาล่าช้าและป้องกันการค้าพืชหลายชนิดของหน้าดินบริเวณเชิงเขา โครงการศึกษาและพัฒนาการปลูกชาน้ำมันของมูลนิธิชัยพัฒนาเป็นโครงการที่ดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาชาน้ำมันและพืชชาน้ำมัน เพื่อเป็นโรงงานผลิตน้ำมันจากเมล็ดชาและพืชชาน้ำมัน ซึ่งโรงงานนี้มีเป้าหมายที่จะผลิตน้ำมันคุณภาพสูง สำหรับการบริโภคและทำผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น เครื่องสำอาง เป็นต้น ชาน้ำมันนับเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีบทบาทในการสร้างรายได้เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการจ้างปลูกและดูแลในระยะเริ่มต้น เมื่อเก็บเกี่ยวได้ก็มีแผนให้เกษตรกรเป็นผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าในระยะยาว และในอนาคตยังสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่สวยงามได้ น้ำมันที่ได้จากเมล็ดชามีกรดไขมันไม่อิ่มตัวสูงและมีสัดส่วนของกรดไขมันชนิดต่าง ๆ ใกล้เคียงกับน้ำมันมะกอกจนได้รับการขนานนามว่าเป็น น้ำมันมะกอกแห่งตะวันออก นอกจากนี้ น้ำมันเมล็ดชายังมีวิตามินอีสูงสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของวิทยาศาสตร์การอาหาร ที่พบว่า น้ำมันเมล็ดชามีสัดส่วนของกรดไขมันชนิดต่าง ๆ ในปริมาณที่ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค มีสรรพคุณทางการแพทย์ในการช่วยป้องกันไขมันอุดตันในเส้นเลือดหัวใจ (The Chaipattana Foundation, 2013) เมื่อพิจารณาชนิดของพืชชาน้ำมัน พบว่า พืชชาน้ำมันมีหลากหลายชนิดและมีปริมาณที่ใช้แตกต่างกัน จากข้อมูลการผลิตน้ำมันพืชของโลกในปี พ.ศ.2546 พืชชาน้ำมันที่สำคัญของโลก มีจำนวน 5 ชนิด คือ ถั่วเหลือง ปาล์มน้ำมัน เรพซีด ทานตะวัน และถั่วลิสง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตเป็นหนึ่งในหน่วยงานที่สนองพระราชดำรินโยบายและโครงการและกิจกรรมโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการเงินจึงร่วมกับศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง ได้ดำเนินโครงการส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากขาน้ำมันและพืชน้ำมัน กลุ่มเกษตรกรชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เนื่องจากศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง มีหลักสูตรอุตสาหกรรมอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ ด้านความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัย จึงได้นำศาสตร์ด้านอุตสาหกรรมอาหารมาบูรณาการกับศาสตร์ทางด้านบริหารธุรกิจ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน อีกทั้งเพื่อเป็นการร่วมกันสนองพระราชดำรินโยบายกิจกรรมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุกรรมพืช จึงมีการนำผู้นำในชุมชนไปศึกษาความรู้ในเรื่องขาน้ำมันและพืชน้ำมันที่ “ศูนย์วิจัยและพัฒนาขาน้ำมันและพืชน้ำมัน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย” เพื่อนำประโยชน์ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชนและพื้นที่ที่อยู่ อันเป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการวิชาการของศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง

เนื่องจากหมู่บ้านป่าเหมี้ยง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง อยู่ไม่ไกลจากพื้นที่การจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง มากนัก อีกทั้งยังมีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,200 เมตร ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะพื้นที่ของหมู่บ้านป่าเหมี้ยงอยู่บนภูเขา เหมาะกับการทำไร่เหมี้ยง (ชา) ไร่กาแฟและปลูกต้นลิ้นจี่ มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีลำห้วยแม่มอญไหลผ่าน นอกจากนี้ยังเป็นหมู่บ้านที่เป็นต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 1 ใน 4 ของจังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งประกอบด้วย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปางและแม่ฮ่องสอน ทั้งยังเป็นชุมชนต้นแบบที่ได้รับการพัฒนาในด้านการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพภายใต้แนวคิด “ปรับสมดุลสุขภาพชีวิต ความท้าทายที่ได้พิชิต” (The Public Relations Department Regions 3, 2012)

จากสภาพข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงดำเนินการโครงการส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากขาน้ำมันและพืชน้ำมัน กลุ่มเกษตรกรชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรในภาคเหนือรู้จักขาน้ำมันและพืชน้ำมันมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหมู่บ้านในภาคเหนือที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์คล้ายกับศูนย์วิจัยและพัฒนาขาน้ำมันและพืชน้ำมัน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย รวมทั้งเป็นการสร้างอาชีพของประชาชนในพื้นที่ให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นและสามารถเลี้ยงดูครอบครัวอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากขาน้ำมันและพืชน้ำมันกลุ่มเกษตรกรชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

ระเบียบวิธีการวิจัย

การกำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยให้สอดคล้องกับรูปแบบการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางไปสู่วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มีความเที่ยงตรง มีความแม่นยำ และน่าเชื่อถือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 สำนวความต้องการของชุมชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าชุมชนเกษตรกรรมชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง

ระยะที่ 2 ศึกษาฐาน “ศูนย์วิจัยและพัฒนาชาน้ำมันและพืชน้ำมัน” โดยเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและพัฒนาชาน้ำมันและพืชน้ำมัน

ระยะที่ 3 ส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากชาน้ำมันและพืชน้ำมันกลุ่มเกษตรกรรมชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง โดยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) กลุ่มผู้นำเกษตรกรในชุมชน ตัวแทนในชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน

ระยะที่ 4 การติดตาม นิเทศแนะนำ และประเมินผลการส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากชาน้ำมันและพืชน้ำมันกลุ่มเกษตรกรรมชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง

โดยเครื่องมือที่ใช้ทั้ง 4 ระยะ มีการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ให้ครอบคลุม ตัวแปรที่กำหนดไว้ในวิจัย จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหาและภาษาที่ใช้ พร้อมทั้งนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) เพื่อขอคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมในการนำไปเก็บข้อมูลจริง จากนั้นนำไปทำการทดลองเก็บข้อมูลก่อนนำไปใช้จริง จากผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ได้สุ่มมาด้วยในครั้งนี้ จำนวน 10 คน หลังจากนั้นจึงนำเสนอแนะที่ได้ มาปรับปรุงแบบสอบถาม และจึงนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในวิจัย โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ S.D. เป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

จากการสำรวจความต้องการของชุมชน โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างหัวหน้าชุมชนและเกษตรกรรมชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีผลดังนี้

ส่วนที่ 1 ความต้องการของชุมชน

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล		ความถี่	ร้อยละ
เพศ	ชาย	23	57.50
	หญิง	17	42.50
อายุ	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	4	10.00
	31-40 ปี	9	22.50
	41-50 ปี	10	25.00
	51-60 ปี	4	10.00
	61-70 ปี	8	20.00
	มากกว่า 70 ปี	5	12.50
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	17	42.50
	มัธยมศึกษาตอนต้น	5	12.50
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.	12	30.00
	ปริญญาตรี	1	2.50
	อื่นๆ โปรดระบุ ไม่ได้เรียน	5	12.50
อาชีพ	ด้านเกษตรกรรม	32	80.00
	ด้านปศุสัตว์	1	2.50
	ผสมผสานมากกว่า 1 ด้าน	5	12.50
	อื่นๆ โปรดระบุ ไม่ได้ทำงาน	2	5.00
รายได้ประมาณ (บาท)	ไม่มีรายได้	1	2.50
	2,000	11	27.50
	3,000	9	22.50
	3,500	5	12.50
	4,000	4	10.00
	4,500	1	2.50
	5,000	2	5.00
	6,000	3	7.50
	8,000	2	5.00
	มากกว่า 10,000 บาท	2	5.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูล		ความถี่	ร้อยละ
จำนวนที่ดิน (ไร่)	ไม่มีที่ดิน	3	7.50
	1-10	17	42.50
	11-20	14	35.00
	21-30	5	12.50
	มากกว่า 31 ขึ้นไป	1	2.50
รวม		40	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย คิดเป็นร้อยละ 57.50 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็น ร้อยละ 22.50 เมื่อพิจารณา ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 42.50 รองลงมาคือ สำเร็จ การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 30.00 ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.00 เมื่อพิจารณารายได้ พบว่า ส่วนใหญ่ มีรายได้โดยประมาณ 2,000 บาทต่อเดือน คิด เป็นร้อยละ 11 รองลงมาคือ 3,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 22.50 เมื่อพิจารณาจำนวนที่ดิน พบว่า เป็นที่ดินของตนเองและส่วนใหญ่มีจำนวนที่ดิน 1-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 42.50 รองลงมาคือ 11-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 35.00

ตารางที่ 2 การรู้จักขนาน้ำมันและพืชน้ำมัน

ข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
ท่านรู้จักพืชน้ำมันหรือขนาน้ำมันหรือไม่		
เคยได้ยิน/รู้จัก	12	30.00
ไม่เคยได้ยิน/ไม่รู้จัก	14	35.00
รู้จักบางชนิด ได้แก่ น้ำมันมะรุม	14	35.00
รวม	40	100.00

จากตารางที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถาม รู้จักพืชน้ำมันหรือขนาน้ำมันบางชนิด ซึ่งได้แก่ น้ำมันมะรุม และไม่เคยได้ยิน/ไม่รู้จักเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 35.00

ส่วนที่ 2 ส่งเสริมการอนุรักษ์ การถ่ายทอดการนำไปใช้ประโยชน์จากพืชน้ำมัน

ตารางที่ 3 ผลการส่งเสริม การถ่ายทอดความรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์

การส่งเสริม การถ่ายทอดความรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์	Mean	S.D.
ด้านการผลิต		
1. สนับสนุนด้านพันธุ์พืช	4.40	0.74
2. สนับสนุนวัตถุดิบในการผลิต	4.30	0.69
3. การสนับสนุนอุปกรณ์ทางการเกษตร	4.23	0.89
4. สนับสนุนในการผลิตปุ๋ย	4.48	0.64
5. สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น	4.38	0.87
ด้านการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์		
1. สนับสนุนเพิ่มช่องทางการตลาด เช่น จัดให้มีพื้นที่ร้านค้าสำหรับขายผลผลิตของเกษตรกร	4.53	0.68
2. สนับสนุนด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์	4.48	0.68
3. สนับสนุนให้ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์	4.58	0.64
4. สนับสนุนด้านคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ	4.38	0.87
ด้านการถ่ายทอดความรู้		
1. เข้ารับการถ่ายทอดความรู้จากการอบรม	4.43	0.59
2. เข้ารับการถ่ายทอดความรู้จากแปลงสาธิต	4.43	0.84
3. เข้ารับการถ่ายทอดความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ	4.43	0.87
4. เข้ารับการถ่ายทอดความรู้จากสื่อและคู่มือ	4.25	0.81

จากตารางที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริม การถ่ายทอดความรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้ ด้านการผลิต ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้สนับสนุนในการผลิตปุ๋ยมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.48 S.D. 0.64 รองลงมาคือ สนับสนุนด้านพันธุ์พืชค่าเฉลี่ย 4.40 S.D. 0.74 ด้านการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้สนับสนุนให้ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.58 S.D. 0.64 รองลงมาคือสนับสนุนเพิ่มช่องทางการตลาด เช่น จัดให้มีพื้นที่ร้านค้าสำหรับขายผลผลิตของเกษตรกรค่าเฉลี่ย 4.53 S.D. 0.68 ด้านการถ่ายทอดความรู้ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการเข้ารับการถ่ายทอดความรู้จากการอบรมจากแปลงสาธิต และจากผู้เชี่ยวชาญค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.43

ตารางที่ 4 ผลการนำความรู้ที่ได้ไปส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากขาน้ำมันและพืชน้ำมัน

การนำความรู้ที่ได้ไปส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์	Mean	S.D.
ด้านการอนุรักษ์		
1. นำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดต่อกับผู้สนใจ	4.45	0.60
2. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์พืช	4.48	0.60
3. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิต	4.30	0.76
4. ส่งเสริมให้คนในชุมชนสนใจพืชน้ำมันหรือขาน้ำมันมากยิ่งขึ้น	4.45	0.68
5. ส่งเสริมให้คนในชุมชนอนุรักษ์หาพื้นที่เมือง/พืชท้องถิ่น	4.70	0.56
ด้านการใช้ประโยชน์		
1. ต้องการปลูกพืชน้ำมัน	4.28	0.82
2. ต้องการนำพืชในท้องถิ่นมาสกัดเป็นน้ำมัน	4.60	0.67
3. สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับหาพื้นที่เมือง/ท้องถิ่น	4.65	0.53
4. เพิ่มรายได้จากการแปรรูปหาในพื้นที่เมือง	4.63	0.63
5. หาซื้อขาน้ำมันหรือพืชน้ำมันมาบริโภคใส่ใจดูแลสุขภาพของตนเอง	4.40	0.93

จากตารางที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ที่ได้ไปส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ พบว่า ด้านการอนุรักษ์ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ส่งเสริมให้คนในชุมชนอนุรักษ์หาพื้นที่เมือง/พืชท้องถิ่นมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.70 S.D. 0.56 รองลงมาคือ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์พืช ค่าเฉลี่ย 4.48 S.D. 0.60 ด้านการใช้ประโยชน์ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับหาพื้นที่เมือง/ท้องถิ่นมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.65 S.D. 0.53 รองลงมาคือ เพิ่มรายได้จากการแปรรูปหาในพื้นที่เมือง ค่าเฉลี่ย 4.63 S.D. 0.63

ส่วนที่ 3 การถ่ายทอดความรู้

ตารางที่ 5 ผลความพึงพอใจต่อภาพรวมการถ่ายทอดความรู้

ความพึงพอใจต่อภาพรวมการจัดการถ่ายทอดความรู้	Mean	S.D.
ด้านเนื้อหาและเอกสารประกอบการบรรยาย		
1. เอกสารประกอบการบรรยายชัดเจน	4.28	0.60
2. เนื้อหาการบรรยายเหมาะสมกับเวลา	4.18	0.55
3. ความเข้าใจเนื้อหาในการบรรยาย	4.10	0.71
ด้านเนื้อหาและเอกสารประกอบการถ่ายทอดความรู้		
1. ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์	4.05	0.85
2. ระยะเวลาการจัดอบรมมีความเหมาะสม	4.13	0.72
ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้		
1. ความพร้อมของผู้ถ่ายทอดความรู้	4.30	0.72
2. สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจน	4.25	0.71
3. ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.26	0.75
ด้านความรู้ความเข้าใจ		
1. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ <u>ก่อน</u> การอบรม	3.30	1.11
2. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ <u>หลัง</u> การอบรม	4.20	0.52

จากตารางที่ 5 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อภาพรวมการจัดโครงการอบรม พบว่า ด้านเนื้อหาและเอกสารประกอบการบรรยายผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อเอกสารประกอบการบรรยายชัดเจนมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.28 S.D. 0.60 รองลงมาคือ เนื้อหาการบรรยายเหมาะสมกับเวลา ค่าเฉลี่ย 4.18 S.D. 0.55 ด้านสถานที่/ระยะเวลาผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อระยะเวลาการจัดอบรมมีความเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.13 S.D. 0.72 รองลงมาคือ ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ ค่าเฉลี่ย 4.05 S.D. 0.85 ด้านผู้ถ่ายทอดความรู้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อความพร้อมของผู้ถ่ายทอดความรู้มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.30 S.D. 0.72 รองลงมาคือ ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย ค่าเฉลี่ย 4.26 S.D. 0.75 ด้านความรู้ความเข้าใจผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ก่อนการอบรมค่าเฉลี่ย 3.30 S.D. 1.11 ส่วนความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้หลังการอบรมมีเพิ่มมากขึ้น ค่าเฉลี่ย 4.20 S.D. 0.52

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัย มีประเด็นที่ควรอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการได้ตอบแบบสำรวจ ผลที่ได้จากการตอบแบบสำรวจ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย คิดเป็นร้อยละ 57.50 ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.50 เมื่อพิจารณาระดับการศึกษา ส่วนใหญ่เรียนสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 42.50 ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.00 เมื่อพิจารณารายได้ พบว่า ส่วนใหญ่ มีรายได้โดยประมาณ 2,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 11 รองลงมาคือ 3,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 22.50 เมื่อพิจารณาจำนวนที่ดิน พบว่า เป็นที่ดินของตนเอง และส่วนใหญ่มีจำนวนที่ดิน 1-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 42.50 รองลงมาคือ 11-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 35.00 จากข้อมูลพบว่า ชาวบ้านมีรายได้จากการทำเกษตรกรรม มีรายได้น้อย ดังนั้น จึงต้องการเพิ่มรายได้ และชาวบ้านมีความสนใจที่จะทำอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ แต่ผลการศึกษาดูงานและสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาชาวน้ำมันและพืชน้ำมัน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ได้กล่าวว่า การปลูกชาวน้ำมันยังไม่สามารถดำเนินการได้ในทุกพื้นที่ เนื่องจากพันธุ์พืชไม่เหมาะสมกับทุกภูมิประเทศ จากผลการดำเนินงานของคณะทำงานของศูนย์วิจัยและพัฒนาชาวน้ำมันและพืชที่ผ่านมา พบว่า ในระยะแรก ต้นชาเจริญเติบโตช้า ไม่สมบูรณ์ มีการหาสาเหตุและหาวิธีป้องกันที่เหมาะสม รวมทั้งการเตรียมต้นกล้าเพื่อปลูกซ่อมต้นชาที่ตายไป ดังนั้น ต้องมีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ชาวน้ำมันต่อไป ก่อนจึงจะมีการส่งเสริมให้ปลูกชาวน้ำมันได้ และต้องคำนึงถึงค่าขนส่งทั้งวัตถุดิบและผลผลิต และโอกาสที่จะพัฒนาต่อไป เพื่อให้เป็นศูนย์รวมสินค้า ความรู้ หรือสถานที่ท่องเที่ยวได้

2. ชาวบ้านบ้านป่าเหมี้ยง มีการทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ พึ่งพิงระบบเกษตรกรรมเป็นหลัก การผลิตมีการแข่งขันในด้านชนิด ปริมาณ คุณภาพและราคาผลผลิตในตลาดโลกและผลผลิตสามารถทดแทนกันสูง เพิ่มการรับรู้และเข้าใจในวิชาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันดำเนินการผลิต การแปรรูปและการจำหน่าย ทำให้ขาดพลังต่อรองในการจำหน่าย และช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อม อันจะส่งผลโดยอ้อมให้ผลผลิตมีมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Polpanga (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาแนวทางอนุรักษ์และการพัฒนาภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้าน บ้านดอนม่วง ตำบลใหม่ อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดประชุมอบรมให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานอาชีพและช่องทางการตลาด เพื่อการจำหน่ายสินค้าให้ได้มากขึ้น โดยภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านของบ้านดอนม่วง พบว่า มี 2 รูปแบบ คือ เป็นตัวบุคคลที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านทอผ้า จำนวน 6 คน และองค์ความรู้ด้านผ้าทอพื้นบ้านที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของบ้านดอนม่วง

3. เพื่อให้ความยั่งยืนในการประกอบอาชีพ สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การวางแผนโดยชาวบ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องร่วมกันวิเคราะห์ดังนี้ (1) ช่วยทำให้การตัดสินใจมีเหตุผลและเร่งรัดการพัฒนา และส่งเสริมการเกษตรให้ก้าวหน้าและสำเร็จมากขึ้น (2) ช่วยให้เกิดวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องและตรงกับ

ความต้องการของผู้รับการพัฒนา (3) ช่วยในการสร้าง กำหนดวิธีการและแบบแผน การติดตามและ ประเมินผลอย่างถูกต้อง (4) สร้างความร่วมมือ การประสานและควบคุมการปฏิบัติงานของหน่วยงานและ ของผู้ดำเนินงาน และ (5) ป้องกันการสูญเสียและมีการจัดสรร กระจายและใช้ทรัพยากรกำลังคน เวลา วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ อย่างประหยัดและเกิดผลประโยชน์เต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Pawatvakin (2008) ได้ ทำการวิจัย เรื่องผลสัมฤทธิ์แนวทางส่งเสริมการเกษตรเบ็ดเสร็จ: ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อันเนื่อง มาจากพระราชดำริฯ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่เข้า รับการส่งเสริมการเกษตรเบ็ดเสร็จนั้นมีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล และการเรียนรู้ การเกษตรเบ็ดเสร็จฯ ได้ช่วยให้เกษตรกรรู้กระบวนการปรับรูปแบบการผลิตไปตามสภาพความต้องการของ ตลาดมากขึ้น อยู่ในระดับมาก และการเข้ารับส่งเสริมฯ เพิ่มความรู้มากกว่าการที่เกษตรกรพึ่งเกษตรกรด้วยกัน กันได้ อยู่ในระดับมาก อีกทั้งพบว่า เกษตรกรเริ่มเข้าใจปัจจัยการผลิตมากขึ้น เริ่มตั้งแต่ความสำคัญของ แหล่งน้ำ: เกษตรกรมีความรู้ และมีการจัดการแหล่งน้ำดีขึ้นอยู่ในระดับมาก การจัดการเรื่องดิน: เกษตรกร เข้าใจเรื่องคุณสมบัติของดินที่ดีขึ้นหลังเข้ารับการเรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรเบ็ดเสร็จอยู่ในระดับปานกลาง การพิจารณาเลือกพันธุ์พืชและสัตว์: หลังเข้ารับการส่งเสริมเกษตรกรเบ็ดเสร็จทำให้เกษตรกรเลือก พันธุ์พืช/ สัตว์ได้ตรงความต้องการของตลาดมากขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง เกษตรกรพิจารณาคัดเลือกพันธุ์พืช/สัตว์ ด้วยตนเองได้อยู่ในระดับปานกลาง ความรู้การเกษตรเบ็ดเสร็จเรื่องพืช/สัตว์ส่งผลให้ผลผลิตของเกษตรกร เปลี่ยนแปลงดีขึ้นอยู่ในระดับมาก ซึ่งปัญหาอย่างหนึ่งที่สำคัญ คือ การอ่านออกเขียนได้ของเกษตรกรส่งผล ต่อระดับการเรียนรู้และการเพิ่มทักษะใหม่ ๆ อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมให้มีการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนท้องถิ่นโดยตรง เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ฯ ให้มีมูลค่าสูงสุด เพิ่มแหล่งจัดจำหน่ายที่แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงกับหมู่บ้าน เช่น อุทยานน้ำตกแจ้ซ้อน จังหวัด ลำปาง เป็นต้น รวมทั้งให้คำแนะนำในการต่อยอดสินค้าและการให้บริการที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น
2. ชุมชนหรือกลุ่มหัวหน้าหมู่บ้านบ้านป่าเหมี้ยงร่วมกันกับส่วนราชการร่วมกันประชุม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยประชาชนในชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยกันตรวจสอบผลิตภัณฑ์ของชุมชน รวมทั้งดูแลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน
3. จัดอบรมเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านนอกจากการทำเกษตร โดยเป็น กิจกรรมที่ยั่งยืน เนื่องจากประชาชนบางส่วนมีรายได้น้อย ควรจัดอบรมเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญใน การทำงานหัตถกรรมหรือการนำเอาสิ่งของจากชุมชนมาแปรรูปให้มีรายได้มากยิ่งขึ้น

References

- Office of Agricultural Economics, Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2012). *Agricultural improvement plan during The Eleventh National Economic and Social Development Plan*. Retrieved January 4, 2014, from http://www.oae.go.th/download/document_plan/planAgi11_Sep55.pdf. (in Thai)
- Pawatvakin, V. (2008). *Accomplishment on way to encourage agriculture totally : Agricultural Development Center of Phusing under the Royal Project of Her Majesty Queen Sirikit Phusing, District, Sisaket*. Sisaket Rajabhat University. (in Thai)
- Polpanga, O. (2007). *The problem Condition and Encourage Trend to Conservation and Local Ability Development for Native Weaved Clothes Donmoung Village, Mai Sub District Noonsung District, Nakhon Ratchasima Province*. (Master's thesis), Khon Kaen University, Khon Kaen. (in Thai)
- Samrongwattana, T. (2012). RYT9. *Economic New InfoQuest office (IQ)*. Retrieved March 13, 2012, from <http://www.ryta.com/s/nnd/1370013>. (in Thai)
- The Chaipattana Foundation. (2013). *Project Study and Development The Cultivation of tea oil and Plant oils other of The Chaipattana Foundation Changrai Province*. Retrieved November 22, 2013, from <http://www.chaipat.or.th>. (in Thai)
- The Public Relations Department Region 3. (2012). *Ban Muang Village Mueang Pan District Lampang Province Model Health Tourism*. Retrieved November 22, 2012, from <http://www.chaipat.or.th>. (in Thai)
- Yoodej, C. (2014). An Effectiveness of The Knowledge Management Model for Development Public Service Provision of the Tananyai Municipality, Amphur Mung Lapburi, Lopburi Province. *SDU research Journal of Humanities and Social Sciences*, 10(2), 153-166. (in Thai)

คณะผู้เขียน

ดร.นิศานาถ มั่งศิริ

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

295 ถนนนครราชสีมา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

e-mail: nwasanat11@hotmail.co.th

ดร.ขวัญนา สุขคร

ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ลำปาง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

113 ถนนพหลโยธิน ตำบลสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52000

e-mail: khwanlanna@hotmail.com

นางสาวธิดารัตน์ ต้นนิรัตน์

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

295 ถนนนครราชสีมา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

e-mail: noo_darat@hotmail.com

นางสาวสาวิตรี กาศสนุก

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

295 ถนนนครราชสีมา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

e-mail: sawittr_i@hotmail.com